

Karina Żukowska-Nawrot

Kilka refleksji na temat kuratora sądowego

W ostatnim czasie zauważa się tendencję odchodzenia od resocjalizacji w warunkach izolacyjnych na rzecz działań resocjalizacyjnych w środowisku otwartym. Praktyka pokazuje, że izolacja nieletniego od środowiska naturalnego (rodzina) przynosi często odwrotne efekty, bowiem w środowisku zamkniętym jest większy wpływ podkultury przestępczej.

Potwierdzeniem tego jest coraz większy nadzór kuratora sądowego który powinien: posiadać obywatelstwo Polskie, korzystać z pełni praw cywilnych i obywatelskich, mieć w kraju stałe miejsce zamieszkania, nie być karany, mieć ukończone 26 lat życia, zasługiwać na zaufanie, posiadać wyższe wykształcenie.

Jak podają źródła pierwszym kuratorem był Jan Augustus (Amerykanin z pochodzenia), który w 1841r. założył kaucję i poręczył sędziemu zmianę zachowania się przestępcy.

22.06.1909r w Królestwie Polskim wprowadzono nową ustawę „o uwolnieniu warunkowym przed odbyciem terminu kary”, która stanowiła załączek kurateli sądowej w Polsce.

W tym samym czasie zatwierdzono działalność Towarzystwa Opieki nad Zwolnionymi z Więzień tzw. patronat, którego celem była pomoc w znalezieniu pracy dla osób zwolnionych z zakładów karnych.

W 1959r. rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości została powołana w Polsce instytucja kuratorów społecznych. I tak dla przykładu - w Sądzie Wojewódzkim dla miasta stołecznego Warszawy (1960r.) pracę rozpoczęło trzech kuratorów społecznych.

Na początku 1974r we wszystkich sądach w kraju było już 441 kuratorów zawodowych, natomiast liczba kuratorów społecznych sięgała 12 tysięcy [Kopeć-Chrościcka, 1984: 81].

1 stycznia 2002r. weszła w życie ustawa o kuratorach sądowych. Środowisko kuratorów uzyskało w pewnym sensie rodzaj konstytucji, która reguluje pracę kuratorów, ich status, obowiązki, wynagrodzenie. Nastąpiło wiele nowatorskich zmian takich jak powstanie służby kuratorskiej, w skład której wchodzi kuratorzy sądowi dla dorosłych oraz kuratorzy rodzinni. Za funkcjonowanie tej służby odpowiada jeden kurator okręgowy, usytuowany w strukturze sądu okręgowego - w randze odpowiadającej wiceprezesowi sądu okręgowego. Ważną zmianą jest nadanie kuratorom zawodowym jak i społecznym - tytułu funkcjonariusza publicznego.

Kuratorom sądowym przypisywana jest duża rola w resocjalizacji sprawców czynów karalnych, w stosunku do których nie została zastosowana kara izolacyjna.

Podstawę do wykonania nadzoru stanowi zarządzenie sądu o powierzeniu kuratorowi „sprawowania pieczy” nad określoną osobą. Kurator ma prawo do kontrolowania postępowania i zachowania się osoby pozostającej pod jego nadzorem, prawo uzyskania z sądu potrzebnych informacji i wyjaśnień. W celu stworzenia kuratorowi niezbędnych warunków do odpowiedniego rozwijania jego działalności, przepisy pozwalają korzystać mu z pomocy sądów, policji, organów władzy i administracji państwowej oraz organizacji społecznych. Ustawa mówi, że podstawowym obowiązkiem kuratora jest dokładanie wszelkich starań do tego, aby oddany mu pod nadzór człowiek - mający problemy z prawem - stosował się do zasad współżycia społecznego, a zwłaszcza by nie wkroczył ponownie na drogę przestępstwa. Ważnym czynnikiem, który decyduje o sukcesie pracy kuratora jest poznanie: osobowości jednostki oddanej pod jego nadzór, stopnia jej demoralizacji, zapoznanie się z warunkami środowiskowymi podopiecznego oraz przyczynami popełnienia przestępstwa [Gromek, 2004: 28-40].

Do podstawowych obowiązków kuratora zawodowego należy:

- dozór nad warunkowo, przedterminowo zwolnionymi z części kary pozbawienia wolności,
- -dozór wobec osób, którym wymierzono wyrokiem karę pozbawienia wolności zawieszona na okres próby,
- -nadzór ochronny wobec przestępców powrotnych i wielokrotnie powrotnych,

Do obowiązków kuratora zawodowego można zaliczyć wywiady, które przeprowadzane są na zlecenie sądu.

Do podstawowych obowiązków kuratora społecznego należy:

- udział w organizowanych przez sąd szkoleniach i naradach dla kuratorów,
- stawiania się na każde wezwanie sądu i udzielanie wyjaśnień związanych z pełnioną funkcją,
- współdziałanie w zapobieganiu przestępczości z organizacjami społecznymi działającymi na danym terenie [Kamiński], Milewski, 1979: 43].

Inny model kurateli sądowej dla nieletnich zaproponował Cz. Czapów:

„Zgodnie z duchem tej koncepcji, kurator jest organizatorem oddziaływań resocjalizujących, a z praktycznego punktu widzenia organizacja oddziaływań resocjalizujących polegałaby na:

- kształtowaniu środowiska rodzinnego lub wyłączeniu wychowanka z pod jego wpływem, kiedy byłoby to niezbędne;
- włączeniu podopiecznych w środowiska proponujące nowe, a zarazem konstruktywne wzory aktywności, np. domy kultury, kluby, itp.;
- kontrolowaniu i wyszukiwaniu w najbliższym otoczeniu podopiecznego osób dla niego znaczących i uczących go zarazem;
- udzielaniu pomocy i aktywnym włączaniu wychowanka w środowisko szkolne lub w środowisko pracy;
- zastosowaniu specjalnych metod w razie potrzeby - psychoterapeutycznych i farmakoterapeutycznych” [Pytka, 2001: 279]

„Biorąc pod uwagę środowisko społeczne, niedostosowanie społeczne można poklasyfikować ze względu na przyczyny:

- wzrost rodzin patologicznych i dewiacji w rodzinach,
- błędna polityka społeczna państwa wobec rodzin,
- dysfunkcyjność systemu edukacji- czyli pozbywanie się uczniów sprawiających trudności i kierowanie ich do placówek opiekuńczych,
- patogenne oddziaływanie instytucji i środowisk, które powinny przeciwdziałać patologii społecznej [Szczęsny, 2003: 204].

Nie ulega wątpliwości fakt, iż kurator sądowy pełni bardzo ważną rolę w całym systemie zapobiegania niedostosowaniu społecznemu.

W swojej pracy styka się z różnego rodzaju problemami natury prawnej, moralnej, organizacyjnej, zaś zasady pracy kuratora ściśle wiążą się z podstawowymi normami moralnymi, które nakazują poszanowanie drugiego człowieka, wzajemną życzliwość i służenie pomocą jednostkom niedostosowanym społecznie.

- [1] Gromek, K. 2004. *Kuratorzy sądowi*, Warszawa.
- [2] Kamiński, J, Milewski, J. 1979. *Resocjalizacja skazanych przewodnik dla kuratorów sądowych*, Warszawa 1979.
- [3] Kopeć-Chrościcka, M. 1984. *Kurator sądowy zadania profilaktyczne i resocjalizacyjne*, Warszawa.
- [4] Nowakowski, Z. 2001. *Transformacja systemowa w Polsce*, Zeszyty Naukowe WSIZiA, Warszawa.
- [5] Pytka, L. 2001. *Pedagogika resocjalizacyjna*, Warszawa.
- [6] Sirojć, Z. 2004. *Wpływ procesu integracji z Unią Europejską na zarządzanie zasobami ludzkimi w administracji państwowej*, Zarządzanie Zasobami Ludzkimi, nr 2.
- [7] Słomski, W. 2007., *Kilka uwag o pojęciu Tolerancja*, in: *Parerga 2*.
- [8] Szczęsny, W. 2003. *Zarys resocjalizacji z elementami patologii społecznej i profilaktyki*, Warszawa.